

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-000-1-29>

КОНЦЕПЦІЯ ВЗАЄМНОЇ ПОІНФОРМОВАНOSTІ ЯК ПІДҐРУНТЯ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПУБЛІЦИСТИЦІ БОГДАНА ОСАДЧУКА

Мончук А. Р.

*аспірантка факультету журналістики,
кафедри зарубіжної преси та інформації
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Більш як пів століття тому, український журналіст Богдан Осадчук у своїй першій статті для польського еміграційного часопису «Культура» нарікав на брак «будь-якого спільного (польсько-українського – А.М.) публіцистично-інформаційного осередку», який провадив би обмін та співпрацю преси [1, с. 125]. За його підрахунками, ситуація залишалася незмінною щонайменше 20 років. Один із її наслідків – відсутність спеціалістів (окрім нечисельних винятків) з української проблематики в польській громадській думці. Відтак, щонайменше одна зі сторін, позаяк Б. Осадчук вважав, що на той час українці були краще обізнаними в польській та польсько-українській проблематиці, мала значну лауну в знанні про ідеї, які висловлювали по інший бік кордону, і які стосувалися бачення важливих питань співіснування та налагодження стосунків між країнами-сусідами. Вважаючи, що це проблема першочергового значення, Б. Осадчук сам взявся активно й систематично її вирішувати, започаткувавши рубрику «Українська хроніка».

Зважаючи на те, що й сьогодні ця проблема залишається актуальною, адже інституції про яку говорив Б. Осадчук так і не було створено, а сучасні медіа здебільшого роблять ставки на сенсаційності в доборі тем та подачі матеріалів у гонитві за рейтингами, йдеться не те що про брак систематичного інформування, але про викривлену в негативну сторону картину польсько-українських відносин. З іншої сторони, маємо приклад титанічної роботи Б. Осадчука, за словами п. Олі Гнатюк, одного в полі воїна [9], який кардинально змінив ситуацію навколо польсько-українського діалогу, постать і доробок якого або досі залишаються недооціненими (в Україні), або потроху забуваються (у Польщі). Напрацювання Б. Осадчука в рамках часопису «Культура» досліджували: Б. Бердиховська, І. Гофман, М. Генік, П. Лодин, М. Сеніч та ін. Однак саме концепція важливості взаємної поінформованості

ваності ніколи не була акцентованою. Відтак виникає потреба аналізу та реактуалізації цієї теми.

Перші дві статті Б. Осадчука в «Культурі» були компіляційними. Оскільки публіцист вважав, що неможливо відновлювати та розвивати співпрацю не знаючи позицій союзника, то їхньою метою було показати найактуальніші рефлексії та пропозиції українців щодо важливих питань польсько-українських взаємин, таких як: справа нормалізації відносин; проблема спільних кордонів, яка тісно пов'язана з історичними колізіями; дилема польськості Львова; роль Росії та Німеччини, і т. ін. [1; 3]. Крім того, аналіз підбору цитованих журналістом матеріалів свідчить і про інший задум, – показати, що українці готові вести партнерський діалог із поляками, тобто розмовляти як рівний з рівним, а не як учень з учителем. Часто, наприклад, акцентується на взаємопроникненні у різновидах мистецтва, взаємозапозиченні в мовах, про рівноцінні літературні впливи [1], аби показати, що українська культура не є гіршою за польську. Показовими в цьому плані є й уривки, що стосуються політики. По-перше, вони демонструють переконання, що полякам є чого повчитися в українців, принаймні у сфері боротьби з більшовиками. По-друге, показують зрілість українців у питаннях як аналізу поточної ситуації, так і саморефлексії, а також обстоюванні своїх позицій та бажанні йти на компроміси заради досягнення необхідного результату.

Журналіст планував і третю частину роботи, яка так і не була опублікованою. В одному з листів до Є. Гедройця він наполягав на тому, щоб обов'язково надрукувати весь «компендіум українських поглядів», інакше, на його думку, знову залишиться прогалина, яку вже ніхто ніколи не заповнить. [8, с. 89]. Крім того, йшлося і про встановлення «діагнозу для подальшої дискусії» [8, с. 88].

Схоже, що саме з цієї причини особливу увагу Б. Осадчук приділив і темі української підозрливості щодо будь-яких намірів поляків. Спершу він піднімає її згубша [3], а згодом публікує великий шматок спогадів Ісаака Мазепи, прем'єр-міністра УНР, який пояснює причини часто необґрунтованих побоювань українців щодо польського імперіалізму [4].

У подальшому журналіст старався більше не зловживати переказом польській аудиторії поглядів українських публіцистів. Натомість, він почав регулярно розповідати, що й чому відбувається на території советської України [5]. Важливо, що його характеристики актуального стану речей рідко коли обходилися без коротких історичних ремарок або ґрунтовних контекстів, які пояснювали корені тих чи інших внутрішньоукраїнських проблем, а також непорозумінь із сусідами (звичай із Польщею та Росією). Наприклад, в одній зі статей Б. Осадчук, пишучи про повну ізольованість України від зовнішнього світу старан-

нями Брежнева, проводить паралелі з царською Росією Катерини та Миколи I, аби пояснити, якими старими-новими методами російська влада знову впливає на поведінкові моделі українців [6, с. 178–179].

Окремо слід виділити наголос у публіцистиці Б. Осадчука на темі прагнень українців здобути державну незалежність. Адже як старання кіл «Культури» загалом, так і матеріали Б. Осадчука зокрема мали безпосередній вплив на те, що Польща першою у світі визнала акт проголошення незалежності України. Отже, яскравим прикладом такої акцентованості є одна зі статей, яка не лише розповідає про опір української еміграції американським прагненням залишити українські проблеми «внутрішньоросійським питанням», але й закликає поляків стати єдиним фронтом з українцями, аби в перспективі вибороти «вашу й нашу свободу» [2].

Нарешті, варто сказати і про те, що публіцист не відносив питання нестачі поінформованості лише до медійної сфери. У своїх статтях він також пропагував обопільне знання мов, історії, читання преси та книг, міжлюдські контакти, спільні концерти, виставки, авторські вечори, туристичні мандрівки. Усе це, на його думку, необхідно для того, аби питання співробітництва стало «спільною справою держав і суспільств» [7, с. 104], бо лише за такої умови воно може розвиватися і бути ефективним.

У підсумку, стає зрозуміло, що Б. Осадчук надавав проблемі недостатньої поінформованості між польським та українським суспільствами першочергове значення. В його розумінні успішне вирішення цієї справи було одним із визначальних питань для перспективності добросусідських міждержавних відносин. Основні надії на подолання інформаційної прірви він покладав на медійне середовище, і сам, за допомогою своєї журналістської роботи, ефективно з нею справлявся. Водночас, публіцист наголошував і на важливості міжлюдських контактів.

Література:

1. BEO. Kronika polsko-ukraińska. Kultura. 1952. № 5/55. S. 125–132.
2. BEO. Kronika ukraińska. Kultura. 1952. № 12/62. S. 103–105.
3. BEO. Polonica w prasie ukraińskiej. Kultura. 1952. № 6/56. S. 87–96.
4. BEO. Z historii stosunków polsko-ukraińskich. 1952. № 9/59. S. 104–109.
5. BEO. Z życia sowieckiej Ukrainy. Kultura. 1952. № 11/1952. S. 105–108.
6. Bohdan Osadczyk. Kronika ukraińska. Kultura. 1974. № 7/322 – 8/323. S. 177–180.

7. Bohdan Osadczyk. Polska i Ukraina – jak wyjść z impasu? *Kultura*. 1994. № 12/ 567. S. 104–109.

8. Korespondencja 1950-2000, Jerzy Giedroyc, Bohdan Osadczyk / red. Bogumiła Berdychowska i Marek Żebrowski. Wrocław: Kolegium Europy Wschodniej, 2019. 937 s.

9. PEN Ukraine. Українсько-польський діалог півстоліття тому і тепер. 2020. URL: https://www.facebook.com/watch/live/?v=645425989465011&ref=watch_permalink (дата звернення: 21.11.2020)